

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ МОНІТОРИНГОВОЇ СИСТЕМИ ВИРОБНИЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я

А. Письменицький

¹Державна установа «Національний науково-дослідний інститут
промислової безпеки та охорони праці», Київ, Україна
E-mail для листування: pismenitskiy1474@gmail.com

Отримано: 24 квітня 2022; **Прийнято:** 18 травня 2022

Цитувати як: Письменицький А. (2022). Концептуальні засади розуміння перспективи становлення моніторингової системи виробничої безпеки та здоров'я. *Проблеми охорони праці в Україні*, 38(1-2), 39–44.

Публікація містить визначення головних тенденцій сучасного процесу формування моніторингової системи безпеки і здоров'я у виробництві. Йдеться не тільки про механізм такого моніторингу, але й новітнє бачення її гуманістичного оновлення на відміну від пострадянської доктрини охорони праці. Розуміння значення охорони праці в період існування СРСР та перші роки незалежності України, періоду 1991–97 рр., змушено було спиратись на доктрини комуністичної ідеології. Це також обумовлено тим, що до цього часу в Україні законодавство у сфері праці є таким, яке не було достатньо реформоване під потреби часу та орієнтацію сучасної України на Європейський Союз і ратифіковані міжнародні угоди. Акцентується увага на потребі використання у процесі формування новітньої моніторингової системи виробничої безпеки і здоров'я досягнень національних юридичних наукових шкіл. Йдеться про застосування ідейних доктрин концептуалістів теорії демократії та теорії юридичного процесу. Це, переважно, харківська школа науковців права, які здійснювали свої дослідження у період 1970–2000 рр. Зокрема, їх концепції, що стосуються структури визначення категорій та процедурні та процесуальні механізми забезпечення реальності прав і свобод. Такий підхід, на думку автора, дасть можливість формування моніторингової системи виробничої безпеки і здоров'я, як більш ефективної та здатної до самовдосконалення в процесі оновлення інформаційних систем, що будуть виступати її складовими частинами. Новаційною вимогою сьогодення до формування моніторингової системи промислової безпеки і здоров'я є також потреба врахування українських реалій пандемії COVID-19. Одночасно на структуру моніторингу не може не впливати й військова агресія Російської Федерації до України. Стан війни з державою-агресором накладає на моніторингові процеси потребу врахування даних про географічне переміщення виробництв, робочої сили, мобілізаційних заходів, впливу системи цивільного захисту на різноманітні виробництва та режим їх діяльності та реальні відомості про збитки виробництв від війни.

Ключові слова: охорона праці; моніторинг промислової безпеки і здоров'я.

CONCEPTUAL BASES OF UNDERSTANDING THE PERSPECTIVE OF FORMATION OF THE MONITORING SYSTEM OF INDUSTRIAL SAFETY AND HEALTH

Pismenytsky A.

Public Agency "National Scientific and Research Institute of
Industrial Safety and Occupational Safety and Health", Kyiv, Ukraine
E-mail for correspondence: pismenitskiy1474@gmail.com

Received: 24 April 2022; **Accepted:** 18 May 2022

Cite as: Pismenytsky A. (2022). Conceptual bases of understanding the perspective of formation of the monitoring system of industrial safety and health. *Labour Protection Problems in Ukraine*, 38(1-2), 39–44

The publication contains the definition of the main trends of the modern process of formation of the monitoring system of safety and health at work. This is not only a mechanism for such monitoring, but also the latest vision of its humanistic renewal in contrast to the post-Soviet doctrine of labor protection. Understanding the importance of labor protection during the existence of the USSR and the first years of Ukraine's independence, the period 1991-1997, was forced to rely on the doctrines of communist ideology. This is also due to the fact that so far in Ukraine the legislation in the field of labor is such that it has not been sufficiently reformed to meet the needs of the time and the orientation of modern Ukraine to the European Union and ratified international agreements. The author emphasizes the need to use the achievements of national law schools in the process of forming the latest monitoring system of industrial safety and health. We are talking about the application of ideological doctrines of the conceptualists of the theory of democracy and the theory of legal process. This is mainly the Kharkiv school of legal scholars who conducted their research in the period 1970-2000. In particular, their concepts concerning the structure of definition of categories and procedural mechanisms to ensure the reality of rights and freedoms. This approach, according to the author, will allow the formation of a monitoring system of occupational safety and health, as more effective and capable of self-improvement in the process of updating information systems that will be part of it. Today's innovation requirement for the formation of an industrial safety and health monitoring system is also the need to take into account the Ukrainian realities of the COVID-19 pandemic. At the same time, the structure of monitoring cannot but be influenced by the military aggression of the Russian Federation against Ukraine. The state of war with the aggressor state imposes on monitoring processes the need to take into account data on the geographical movement of production, labor, mobilization measures, the impact of civil protection on various industries and their activities and real information about losses from war.

Key words: labor protection; industrial safety and health monitoring

*«Україна починається з тебе», –
Промовля В'ячеслав Чорновіл,
І летять ці слова, немов з неба,
До найменших містечок і сіл. [...]»
«Ми московські „обійми“ розірвем,
Незалежність відстоїм в боях!»
Нині в Краї не мирне в нас небо,
Тож слова Чорновола згадай:
«Україна починається з тебе», –
Ти про це увесь час пам'ятай!*

*(Зоя Коваленко, правозахисниця, голова ради
старійшин Полтавської крайової організації
НРУ)*

Моніторингова система виробничої безпеки та здоров'я відштовхується у своєму змісті від таких базових елементів, як право на працю, право на безпеку, право на захист здоров'я, право людини і громадянина на поінформованість про небезпечні аспекти праці та небезпечні аспекти інструментів захисту здоров'я та інші супутні права і свободи людини і громадянина. Відтак, є більш ніж достатньо підстав вважати, що досліджуваний напрям відносно формування сучасної, передової та реально дієвої системи моніторингу виробничої безпеки та здоров'я значною мірою залежить від юридичних концептів розуміння категорій і механізмів, які закладаються в його основу.

Вбачається корисним застосування для відпрацювання доктринального концепту моніторингової системи виробничої безпеки та здоров'я деяких досягнень харківської юридичної школи концептуалістів теорії права періоду 80–90 рр. минулого сторіччя. Зокрема, йдеться про доктрини, що впроваджувались у цей період такими авторитетними засновниками ідеології конституціоналізму і теорії демократії та школи процесуалістів як професори М. Цвік, В. Горщенев, Ю. Годика, О. Петрішин та інші. Чим саме доктрини цього періоду можуть бути корисними для сучасної розробки концепції моніторингової системи виробничої безпеки і здоров'я, як напряму наукових розробок у сфері охорони праці? Річ у тім, що згадувані науковці багато уваги в своїх наукових розробках приділяли питанням категоріального апарату та критеріям його становлення в юриспруденції і, як наслідок, визначили деякі тенденції та традиції філософського рівня наукового підходу для формулювання юридичних принципів, процедур і понять, що сьогодні активно застосовуються у новітньому національному законодавстві і, зокрема, в сфері трудового права, в напрямі регулювання відносин щодо охорони праці, охорони здоров'я, та промислової безпеки. Відтак, корисність їх наукових настанов цілком виправдана і перевірена часом. Для прикладу можна згадати, зокрема, відпрацьований підхід до визначення певних критеріїв наукової доцільності та виправданості досліджень правового характеру. Тут обов'язковими вбачаються критерії лаконічності, невід'ємності складових ознак у структурі категорій, цілеспрямованості й відповідності назв понять та їх категоріального визначення. Йдеться про включення у визначення, наприклад, того ж таки моніторингу, переважно тих ознакових елементів, без яких таке поняття не може існувати. Зокрема, моніторинг – це система постійного спостереження за явищами і процесами, що проходять у навколишньому середовищі і суспільстві, результати якого слугують для обґрунтування управлінських рішень із забезпечення безпеки людей та об'єктів економіки. Як невід'ємні елементи можна виокремити такі:

- системність;
- перманентність;
- активна пошуково-фіксаційна дія;

- цілеспрямованість;
- формування фундаменту для управлінських рішень;
- входження в структуру складових забезпечення безпеки людей та об'єктів економіки.

Це не веде до повного виключення факультативних ознак із згаданої категорії, але змушує дослідників позбавлятися зайвої, порожньої риторики, надмірної теоретизації та інших вад, що можуть призвести наукові розробки до псевдонаукової імітації.

Такий підхід повністю відповідає доктринальному мисленню прихильників згадуваної теоретико-правової школи харківських концептуалістів теорії демократії. Водночас доктринальні міркування процесуалістів (школа В. М. Горшенева) це про те, що будь-яке корисне досягнення, що було втілено у правовій нормі чи юридичному законі не знайде своєї легітимізації та реального втілення у суспільних відносинах без ретельно виписаного та офіційно закріпленого юридичного, покрокового, процедурно-процесуального механізму. Бажано також, щоб це супроводжувалось передбаченням інструментів юридичного захисту.

Якщо спробувати «накласти» ці ідеї науковців на сучасні реалії розробки концепту моніторингу виробничої безпеки і здоров'я, то ми побачимо, що саме потребує сьогодні в цій сфері суттєвого удосконалення та новітніх і новаційних підходів.

Загально відомо, що наявність актуальних, своєчасних і достовірних даних про характер, причини та обставини настання нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань має першочергове значення, дозволяючи спрямувати відповідні заходи на підвищення ефективності та дієвості боротьби з вищезгаданими випадками і захворюваннями.

Завдання 8.5. (Індикатори 8.5.1.–8.5.3.) «Національної доповіді Цілі Сталого Розвитку: Україна» [1], підготовленої на доручення Кабінету Міністрів України Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, передбачає «забезпечення надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки». Реалізація цього завдання неможлива без ефективної системи моніторингу БЗР на місцевому, галузевому та національному рівнях.

Система адміністрування заходів і засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я та працездатності людини у процесі трудової діяльності, регламентується в країні Законом України «Про охорону праці» [2]. У ст. 23 цього Закону йдеться, зокрема, про те, що органи державного управління охороною праці у встановленому порядку інформують населення України, працівників про реалізацію державної політики з охорони праці, виконання загальнодержавної, галузевих чи регіональних програм з цих питань, про рівень і причини аварійності, виробничого травматизму і професійних

захворювань, про виконання своїх рішень щодо охорони життя та здоров'я працівників.

На державному рівні ведеться єдина державна статистична звітність з питань охорони праці, форма якої погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, професійними спілками та Фондом соціального страхування України [3].

Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці (ДУ «ННДПБОП») у процесі розробки концепції моніторингової системи безпеки і здоров'я на роботі (БЗР), розглядає можливість агрегації й укрупнення сукупності інформаційних систем, що виступають постачальниками даних про всі умови та особливості праці різних виробництв. У попередніх наукових звітах з цієї тематики йшлося про доповнення базового джерельного обсягу інформаційних систем, а саме: ІС «Візит», ІС «Нагляд», ІС «Повідомлення», ІС «Наглядова діяльність», ІС «Травматизм», ІС «Баштові крани», ІС «Реєстр дозволів», ІС «Автоматизована система моніторингу» іншими системами, що, зокрема, мають забезпечити майбутню моніторингову систему даними про міграцію робочої сили, демографічну ситуацію, рівень легітимності бізнесових структур. У сучасних умовах, одночасно, важливим інформаційним ресурсом, що впливатиме на реалістичність моніторингу виступають також дані про епідеміологічний стан та відомості про дієвість інфраструктури з урахуванням збитків від військових дій. Як раз тут ми бачимо застосування принципу залучення саме невід'ємних складових, адже еволюційний процес у моніторинговій сфері обумовлюється новітніми реаліями пандемії та війни.

Відштовхуючись від означених вище векторів наукових доктрин юриспруденції можемо визначити сучасне бачення структури моніторингової системи виробничої безпеки і здоров'я у такому вигляді.

Складовий елемент моніторингу 1: «Системи моніторингу стану виробничого середовища та умов праці».

Моніторинг виробничого середовища має передбачати виявлення та оцінювання факторів середовища, які можуть негативно вплинути на здоров'я працівників. Він повинен включати оцінювання санітарних і професійних гігієнічних умов, факторів організації праці, які можуть становити загрозу здоров'ю працівників, засобів колективного та індивідуального захисту, експозиції працівників небезпечними агентами та систем захисту, призначених для запобігання або обмеження таких впливів. З точки зору здоров'я працівника моніторинг виробничого середовища може фокусуватися на ергономіці, профілактиці нещасних випадків та захворювань, гігієні праці, організації праці та психосоціальних факторах на робочому місці.

Основною метою цих систем є надання вичерпної інформації щодо умов праці в галузі, компанії та на робочому місці. Як наслідок, це повинно привести до встановлення пріоритетних напрямів робіт для спеціалістів у галузі охорони праці. Така система повинна достатньо повно подавати інформацію щодо показників роботи та умов праці. Вони також повинні містити певні дані щодо виробничих травм та захворювань.

Водночас пропозиція наукової робочої групи Національного науково-дослідного інституту промислової безпеки і охорони праці полягає в тому, що необхідно буде здійснити наповнення такої системи також показниками щодо реалізації громадянами і, взагалі, працездатною частиною населення (це не тільки

громадяни України) свого права на працю і доступу до роботи в усіх існуючих за національним законодавством формах.

Складовий елемент моніторингу 2: «Системи моніторингу змісту та організації робіт із забезпечення безпеки та умов праці».

Об'єктами цього виду моніторингу передбачаються політика та програми у сфері безпеки праці та охорони здоров'я на виробництві, організація систем управління безпекою та умовами праці.

Метою такого моніторингу мають бути аналіз та контроль декларування самого факту праці, відповідності документації, що підтверджує діяльність роботодавців та служб охорони праці, чинних стандартів безпеки праці та технічних регламентів, інструкцій з охорони праці, правил трудового розпорядку тощо. Водночас передбачається можливість забезпечення оцінювання систем контролю, призначених для усунення або зменшення шкідливих впливів. Тобто такий моніторинг переважно має фокусуватися на юридичних вимогах і значно менше – на питаннях охорони праці, професійних ризиків та їх наслідках.

Наукова група ННДПБОП вважає, що такий тип моніторингу буде забезпечувати певну інформацію щодо ситуації з безпекою робочих операцій та небезпечних речовин, але не будуть орієнтовані на інші характеристики виробничого середовища. В цьому випадку не передбачається збір інформації про нещасні випадки, хвороби, невиходи на роботу тощо, але вони повинні відображати усі аспекти функціонування служб охорони праці, роботи інспекцій, охоплення працівників та управління безпекою. Її мають використовувати з метою оцінювання ефективності стратегій профілактичних дій, визначення пріоритетів або політики компанії, виявлення пробілів в інформації. Так, зокрема, йдеться про виявлення недоліків обліку декларування праці.

Складовий елемент моніторингу 3: «Системи моніторингу безпеки працівників, причин і обставин травматизму, захворювань, критичних станів тощо».

Об'єктами такого типу моніторингу мають стати дані про причини та обставини нещасних випадків, травматизму, абсентеїзму, непрацездатності, витрат, пов'язаних із нещасними випадками на виробництві, захворюваннями, неадекватними станами, наприклад, внаслідок впливу токсичних речовин.

Цілеспрямованість такого типу моніторингу повинно передбачати аналіз зіставних даних щодо нещасних випадків на виробництві з подальшим створенням баз даних. Тобто створення певних кейсів (справ), де будуть міститися співставлення даних щодо нещасних випадків, що потрібне для відстеження тенденцій у сфері охорони безпеки та здоров'я на робочих місцях.

Позиція наукової робочої групи ННДПБОП полягає в тому, що такий тип моніторингу має також враховувати в означених «кейсах» інформацію про випадки впливу на працівників психоактивних препаратів та випадків сп'яніння на роботі.

Процедура моніторингу в сучасних умовах України, на жаль, зводиться, переважно, до атестації робочих місць.

Сильними сторонами моніторингових типів систем мають стати:

- оперативне інформування щодо причин та обставин нещасних випадків на виробництві;
- важливий інструмент аналізу інформації про найбільш серйозні нещасні випадки (зокрема, з використанням доповідей за результатами розслідувань);

– повинні дозволяти вживати запобіжні заходи з метою моніторингу ринку (наприклад, заборона на небезпечне обладнання), мають допомагати у подальших зусиллях зі стандартизації;

– повинні стати головним джерелом інформації для державних органів при визначенні пріоритетів державної політики охорони праці та профілактики професійних ризиків. Бази даних мають стати унікальним інструментом для аналізу нещасних випадків на виробництві, оскільки вони повинні містити інформацію не лише про реальні причини інцидентів та аварій, але й про фізичні, соціальні та організаційні фактори умов праці.

Складовий елемент моніторингу 4: «Системи моніторингу моделювання інструментів та механізмів покращення стану безпеки і здоров'я на роботі».

Тут перші три елементи вже частково досліджувалися робочою науковою групою ННДПБОП у попередньому звітному періоді 2021 року. Четвертий елемент складу – кібернетично-прогностичного характеру передбачає досягнення трьох мети, а саме:

1. Змодельовати покращені умови виробничої безпеки і здоров'я.

2. Здійснити прогнозування подальшого розвитку певних секторів виробництва у напрямі безпеки і здоров'я.

3. Обґрунтувати динамічність всієї структури моніторингу, як постійно діючої системи, що має тенденцію до самооновлення та самовдосконалення на основі оновлення її інформаційних систем і джерел.

Концептуальною і, певною мірою, новаційною вимогою сьогодення є також потреба врахування українських реалій пандемії COVID-19, де на перше місце виступає пріоритет життя і здоров'я людини над потребою виробничих завдань. Виникає потреба врахування у виробничій сфері методики і механізмів додаткових заходів виробничої гігієни і охорони здоров'я від агресивного типу поширення вірусів та високої швидкості їх мутації.

У свою чергу стан війни з державою-агресором потребує врахування даних про процеси географічного переміщення виробництв, робочої сили, мобілізаційних заходів, впливу системи цивільного захисту на різноманітні виробництва та режим їх діяльності та реальні відомості про збитки виробництв від війни. Окрема увага має бути приділена і демографічним аспектам у сучасних умовах.

Окрім вищезазначеного, майбутній системі моніторингу безпеки і здоров'я на роботі потрібно буде враховувати наслідки набуття чинності з 24 березня 2022 року нормативного акту, який було підписано Президентом та опубліковано в «Голосі України» – Закону № 2136 [4], яким були внесені зміни до Кодексу Законів про працю (КЗпП).

Тимчасово трудове законодавство тепер, під час воєнного стану, діє з обмеженнями, серед яких потрібно зазначити:

Перша стаття Закону № 2136 наголошує, що саме цей Закон визначає особливості застосування всього попереднього трудового законодавства під час війни. Тобто, якщо старе законодавство каже одне, а Закон № 2136 каже інше – під час війни застосовуються норми Закону № 2136.

Навіть, коли йдеться про головний закон України – Конституцію, адже Закон № 2136 обмежує навіть її дію – в ньому зазначено, що на період дії воєнного стану вводяться обмеження конституційних прав і свобод

людини і громадянина відповідно до ст. 43, 44 Конституції України.

Отже, під час війни обмежено право на вільний вибір праці та право на страйки для захисту власних інтересів. Це відповідає і нормам Закону про правовий режим воєнного стану [5], стаття 19 якого забороняє страйки, а п. 2 ч. 1 ст. 8 якого дозволяє військовому командуванню (військовим адміністраціям) запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб.

Зуважимо також, що роботодавець на час війни може за власною ініціативою зупинити дію окремих положень колективного договору (ст. 11 Закону № 2136).

Законом № 2136 визначаються особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, на період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону «Про правовий режим воєнного стану» (воєнний стан).

У Законі зазначено, що на період дії воєнного стану також не застосовуються норми законодавства про працю в частині відносин, врегульованих цим законом.

На період дії воєнного стану сторони за згодою визначають форму трудового договору.

У період дії воєнного стану умова про випробування при прийнятті на роботу може встановлюватися для будь-якої категорії працівників.

З метою оперативного залучення нових працівників до виконання роботи, а також усунення кадрового дефіциту та браку робочої сили, в тому числі внаслідок фактичної відсутності працівників, які внаслідок бойових дій евакуювалися в іншу місцевість, перебувають у відпустках, простої, тимчасово втратили працездатність або доля яких тимчасово невідома, роботодавці можуть укладати з новими працівниками строкові трудові договори на період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника.

На період дії воєнного стану роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (за винятком переведення на роботу в іншу місцевість, де тривають активні бойові дії), якщо вона не протипоказана працівникові за станом здоров'я, лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій, а також інших обставин, які ставлять або можуть поставити під загрозу життя чи нормальні життєві умови людей, з оплатою праці за виконану роботу, але не нижчою, ніж середній заробіток за попередньою роботою.

На період дії воєнного стану норми ст. 32 КЗпП про двомісячний строк попередження працівника про зміну істотних умов праці не застосовуються.

У зв'язку з веденням бойових дій в районах, в яких розташоване підприємство, установа, організація, та загрозою для життя і здоров'я працівника, він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою без двотижневого строку попередження (за винятком примусового залучення до суспільно-корисних робіт в умовах воєнного часу, а також якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах віднесених до критичної інфраструктури).

Роботодавець має право розірвати трудовий договір з працівником у зв'язку з ліквідацією підприємства, установи, організації, викликаною знищенням в результаті бойових дій усіх виробничих, організаційних або технічних потужностей або майна підприємства. Про таке звільнення працівник попереджається не пізніше ніж за 10 днів з виплатою вихідної допомоги у розмірі не менше середнього місячного заробітку.

На період дії воєнного стану допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця в період його тимчасової непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці, крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною, із зазначенням дати звільнення, яка є першим робочим днем, наступним за днем закінчення тимчасової непрацездатності, зазначеним у документі про тимчасову непрацездатність, або першим робочим днем після закінчення відпустки, крім випадків звільнення працівників підприємств, установ або організацій, обраних до профспілкових органів.

Нормальна тривалість робочого часу працівників у період воєнного стану не може перевищувати 60 годин на тиждень.

Для працівників, яким відповідно до законодавства встановлюється скорочена тривалість робочого часу, тривалість робочого часу не може перевищувати 50 годин на тиждень.

П'ятиденний або шестиденний робочий тиждень встановлюється роботодавцем за рішенням військового командування разом із військовими адміністраціями.

Час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) визначається роботодавцем.

Тривалість щотижневого безперервного відпочинку може бути скорочена до 24 годин.

На період дії воєнного стану не застосовуються норми статті 53 КЗпП (тривалість роботи напередодні святкових, неробочих і вихідних днів), частина перша статті 65, частини третя-п'ята та статті 71-73 (святкові і неробочі дні) КЗпП.

На час воєнного стану організація кадрового діловодства та архівного зберігання кадрових документів здійснюється на розсуд роботодавця.

На час воєнного стану не залучаються без крайньої необхідності до роботи в нічний час:

- вагітні жінки і жінки, що мають дітей віком до одного року,
- особи з інвалідністю, яким за медичними рекомендаціями протипоказана така робота.

Також на час воєнного стану частини перша та друга статті 54 КЗпП не застосовуються.

На час дії воєнного стану дозволяється застосування праці жінок (крім вагітних жінок і жінок, які виховують дитину віком до одного року) на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах.

Працівники, які мають дітей (крім випадків, визначених статтею 8 цього Закону), на час дії воєнного стану можуть залучатись до нічних і надурочних робіт, робіт у вихідні, святкові і неробочі дні, направлятися у відрядження за їх згодою.

Заробітна плата виплачується на умовах, визначених трудовим договором.

У разі неможливості виплати заробітної плати через воєнні дії виплата заробітної плати може бути призупинена до моменту відновлення можливості підприємства здійснювати основну діяльність.

На період воєнного стану щорічна основна оплачувана відпустка надається працівникам тривалістю 24 календарних дні.

На період воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику у наданні будь-якого виду відпусток, крім відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною, якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах, віднесених до критичної інфраструктури.

Протягом періоду воєнного стану роботодавець на прохання працівника може надавати відпустку без збереження заробітної плати без врахування норм частини першої статті 26 Закону «Про відпустки».

Дія трудового договору може призупинятися у зв'язку з військовою агресією проти України, що виключає можливість виконання ним роботи.

Відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам на час призупинення дії трудового договору у повному обсязі покладається на державу, що здійснює військову агресію.

У межах своєї діяльності професійні спілки повинні максимально сприяти забезпеченню обороноздатності держави та забезпечувати громадський контроль за мінімальними трудовими гарантіями, передбаченими цим Законом.

На період воєнного стану тимчасово призупиняється дія статті 44 Закону «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» та відповідні норми колективних договорів.

Таким чином, концептуальна особливість сучасного підходу до реалій формування системи моніторингу безпеки і здоров'я на роботі (БЗР) в Україні на відміну від попередніх розробок ННДПБОП, має спиратися не тільки на суто технологічні аспекти сучасного виробництва та організаційно-адміністративні традиції в сфері охорони праці як такої, але й на категоріальні і процесуальні доктрини національної юриспруденції, реалії пандемічної ситуації в світі та державі та об'єктивні збиткові тенденції і наслідки війни України з російською федерацією.

Вочевидь всі ці аспекти ведуть до об'єктивного розуміння системи сучасного моніторингу в сфері виробничої безпеки і здоров'я, як сфери, що потребуватиме постійних досліджень, удосконалень, що, в свою чергу, буде формувати інструментарій перманентного її оновлення.

Подяка автора

Автор висловлює подяку за можливість проведення дослідження і публікації цього матеріалу адміністрації ННДПБОП та безпосередньо Генеральному директору к.ю.н. Стасюк Світлані Валентинівні, у збірнику переважно технічного спрямування з метою популяризації правових аспектів охорони праці.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів в процесі підготовки написання та подальшого видання матеріалів даної статті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цілі Сталого Розвитку: Україна: Національна доповідь [Електронний ресурс]. 2017. 176 с. URL: <http://surl.li/hoii>
2. Про охорону праці. Закон України 2694-XII, від 14 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, 49, 668.
3. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Державної служби статистики України від 18 серпня 2014 року № 242 "Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 7-тнв (річна) "Звіт про травматизм на виробництві у 20__ році". Державна служба статистики України. Наказ від 21.10.2019 № 348.
4. Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 1-ПВ (квартальна) "Звіт із праці". Державна служба статистики України. Наказ від 31.07.2019 № 259.

5. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану. Закон України від 24.03.2022 № 2136-IX // «Голосі України» від 23 березня 2022 року.
6. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 27.04.2022, № 389-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, 28, .250/

REFERENCES

1. Goals of Sustainable Development: Ukraine: National Report [Electronic resource]. 2017. 176. URL: <http://surl.li/hoii>
2. On labor protection. Law of Ukraine 2694-XII, of October 14, 1992 // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1992, 49, 668
3. Pro vyznannia takym, shcho vtratyv chynnist, nakazu Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy vid 18 serpnia 2014 roku № 242 "Pro zatverdzhennia formy derzhavnoho statystychnoho sposterezhennia № 7-tnv (richna) "Zvit pro travmatyzm na vyrobnytstvi u 20__ rotsi". Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Nakaz vid 21.10.2019 № 348.
4. Pro zatverdzhennia formy derzhavnoho statystychnoho sposterezhennia № 1-PV (kvartalna) "Zvit iz pratsi". Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Nakaz vid 31.07.2019 № 259.
5. On the organization of labor relations in martial law. Law of Ukraine of March 24, 2022 № 2136-IX // "Voices of Ukraine" of March 23, 2022.
6. On the legal regime of martial law. Law of Ukraine of April 27, 2022, № 389-VIII // Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR), 2015, № 28, p.250.

А. Письменицкий

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПРИНЦИПЫ ПОНИМАНИЯ ПЕРСПЕКТИВЫ СТАНОВЛЕНИЯ МОНИТОРИНГОВОЙ СИСТЕМЫ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ЗДОРОВЬЯ

Публикация содержит определение основных тенденций современного процесса формирования мониторинговой системы безопасности и здоровья на производстве. Речь идет не только о механизме такого мониторинга, но и о новейшем видении его гуманистического обновления в отличие от постсоветской доктрины охраны труда. Понимание значения охраны труда в период существования СССР и первые годы независимости Украины периода 1991–97 гг. вынуждено было опираться на доктрины коммунистической идеологии. Это также обусловлено тем, что до сих пор в Украине законодательство в сфере труда является таким, которое не было достаточно реформировано в соответствии с требованиями времени и ориентации современной Украины на Европейский Союз и ратифицированные международные соглашения. Акцентируется внимание на необходимости использования в процессе формирования новейшей мониторинговой системы производственной безопасности и здоровья достижений национальных юридических научных школ. Речь идет о применении идейных доктрин концептуалистов теории демократии и теории юридического процесса. Это преимущественно харьковская школа ученых права, которые проводили свои исследования в период 1970–2000 гг. В частности, их концепции, касающиеся структуры определения категорий и процедурных и процессуальных механизмов обеспечения реальности прав и свобод. Такой подход, по мнению автора, позволит формировать мониторинговую систему производственной безопасности и здоровья, как более эффективную и способную к самосовершенствованию в процессе обновления информационных систем, которые будут выступать ее составными частями. Новейшим требованием к формированию мониторинговой системы промышленной безопасности и здоровья является также необходимость учета украинских реалий пандемии COVID-19. Одновременно на структуру мониторинга не может не влиять и военная агрессия Российской Федерации в Украине. Состояние войны с государством-агрессором накладывает на мониторинговые процессы потребность учета данных о географическом перемещении производств, рабочей силы, мобилизационных мер, влияние системы гражданской защиты на различные производства и режима их деятельности, реальные сведения об убытках производств от войны.

Ключевые слова: охрана труда; мониторинг промышленной безопасности и здоровья